

RÉGI-ÚJ

magyar építőművészet

H u n g a r i a n A r c h i t e c t u r e

A Magyar Építőművészek Szövetségének kulturális folyóirata

2005 | 1

Haba Péter

Áttűnő formák

A HungaroControl új székháza, Ferihegyi Repülőtér

FOTÓK • PICTURES • HAJDÚ JÓZSEF

FOTÓ • PICTURE • NAGY TAMÁS

Nagy Tamás új épületének tervezése során kísérletet tett építészet és képzőművészet sajátos, ritkán látható szimbiozisára. A mű összképét ugyanis alapvetően képzőművészeti jellegű alkotóelemek, a ház függönyfalai elő függesztett lamellarendszert díszítő, madártollakat ábrázoló színgazdag „képtörédékek” határozzák meg.

AZ ÉPÍTÉSZET és a képzőművészet kapcsolata a 20. század közepe óta tulajdonképpen nem más, mint útkeresés: minden művészeti ág olyan gyökeresen átalakult, hogy korábbi – még a klasszikus modernizmusban is meglévő – illeszkedési pontjaik eltűntek, egymáshoz való viszonyuk tiszta egyértelműsége elhomályosult. A posztmodern építészet egyes irányzatai viszont szinte szabrokká, festményekké tették a házakat – e törekvések tehát szintúgy nem vezethetek a régi állapotok felelevenedéséhez (nem mintha ez feltétlenül cél lett volna). Az elmúlt évtizedek szerény és erőltetett hazai próbálkozásai, hogy a középületek előcsarnokaiba képzőművészeti alkotások kerüljenek, kapcsolatteremtés helyett az „össze nem tartozás” érzését mélyítették el.

Nagy Tamás a HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat új székházában a két művészeti ág olyasfajta együttélésére nyitott lehetőséget, melyben nincs helye alá- vagy fölérrendségi viszonyoknak,

melyben tehát nem a régi, klasszikus kapcsolat rekonstrukciója valósul meg. A „képzőművészeti momentum” megőrizte önállóságát, nem vált az épület nagyobb összefüggéseinek egyik alkotójává, ugyanakkor a hordozó „közeg” – azaz az árnyékolórendszer szerkezete és az annak helyt adó homlokzat – nélkül elvesztené belső logikáját. Ezt a finom, de határozott differenciáltságot, egymásrautaltságot – mint látni fogjuk – elsősorban azzal érte el a tervező, hogy a formaképzés két eltérő módszere, vagyis kétféle formafelfogás szerint dolgozott.

Az épület funkcióinak sorolása és a befoglaló forma között tökéletes a szinkronia: a közlekedőgerinc-re felfűzött három oldalszárnyban elhelyezkedő irodahelyiségek a középen futó kereszttengelyek mentén követik egymást. A gerinc ellentétes oldalán kaptak helyet a kiszolgálóhelyiségek, illetve a földszinten az előcsarnok, melyhez négy pillérrel alátámasztott, mind a három szintet átfogó atrium csatlakozik. Ez a

rendkívül fegyelmezett, higgadt diszpozíció a különböző építészeti elemek – a gerendák, tartó- és határolófalak, támaszrendszerök – „meztelenségeivel” és a részletek – csomópontok, belsőépítészeti megoldások – kissé szikár egyszerűségével párosulnak. Az anyagok és formák legalapvetőbb sajátosságait hangsúlyozó, belső finomságaikat épp nyers leplezetlenséggelkkel érvényre juttató szemlélet a skandináv modernizmusra, főként Alvar Aalto korai építészeti emlékeket (ezt maga az építész is megerősítette, bár ő dán példákra hivatkozott). A szinte klasszikálónak elementáris struktúra sugárzó fehérsége, a természetes és mesterséges világítás precíz összehangolása, a bútorok ennek megfelelő elhelyezése is ezt erősíti. E hagyományhoz tartoznak a természet – itt az oldalszárynyak közötti, áttört téglafalakkal elhatárolt udvarokban feltároló miniatűr tájak, fával bujtéltetett „dombságok” – felé teljesen felnyíló üvegfalak is. Mindebbben tehát olyan tervezési módszer rejlik, amely analizálja a funkciót; az életet, illetve magát a használatot annak belső „magja” felől közelít meg, elemzi, feltárja belső törvényeszerűségeit, mechanizmusát – s ezzel együtt szükségszerűen modellez, tipizál.

A belső udvarok felé keresztmetszet-szerűen felnyílik az épület: a magas üvegfalakat csak a parapetek, s a párkányok finom betonlemezei törik meg. A közlekedőfolyosók függőnyfalai előtt függenek a már említett, üveglemezekből összeállított lamellarendszerek. A légitorgalmi irányítással foglalkozó szervezet tevékenységére utalva, az üvegfelületekre szítanymással a repülés szimbólumaként madártollakat ábrázoló, ám többé-kevésbé absztrahált „képtörédekkel” vittek fel. A beszkennelt madártoll textúrája a számítógépes feldolgozásból, illetve a festéstechnika sajátosságaiból eredően különös változásokon ment keresztül: a látvány néhol egészen naturalisztikus, szinte térhatású, másutt a digitális kép pixeljei kezdenek dominálni, mik a toll eredeti formavilága fokozatosan háttérbe szorul, csak halvány emlék marad. Az élénk színek végtelen variációi tovább fokozzák mindezt.

Az üvegdekoráció megtervezése során a madártoll összlátványát, illetve annak elsődleges tapasztalatait, „impresszióját”, a felszínen látható jellegzetességeit dolgozta fel az építész. Szabadon játszott az elvonatkoztatás lehetőségeivel, geometrizálta vagy festői foltokká oldotta az alapul vett struktúrát. Míg az épü-

ÉPÍTÉSZ / ARCHITECT
NAGY TAMÁS DLA

ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSAK / FELLOW ARCHITECTS
LÉVAI TAMÁS, SIMON VIKTÓRIA,
SIPOS ANDRÁS, SÁNDOR GERGŐ

BELSŐÉPÍTÉZEK / INTERIOR DESIGNERS
IGNÁCZ ERIKA,
KISMARTY-LECHNER KINGA

ÉPÜLETSZERKEZETI TERVEZŐK / STRUCTURE
BECKER GÁBOR, DOBSZAY GERGŐ

STATIKUS / STATICS
KOVÁCS ISTVÁN

ÉPÜLETGÉPESZET / PLUMBING
SURI ILONA, BALLA JÚLIA,
LAKNER LÁSZLÓ

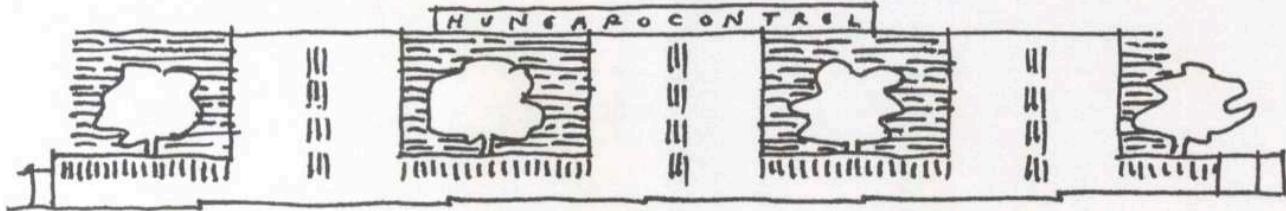
ELEKTROMOS TERVEZÉS / ELECTRICAL PLANNING
KOVÁCS GYÖRGY

AKUSZTIKA / ACOUSTICS
KOTSCHY ANDRÁS

KERTTERVEZÉS / LANDSCAPE
VESZELSKY ÉVA

KÖZMŰVEK / PUBLIC UTILITIES
BOROSS LÁSZLÓ

KIVITELEZŐ / MAIN CONTRACTOR
MASZER-KÖZÉV RT.

let tervezése során a forma a funkció analíziséből született, addig a tervező a lamella-dekoráció alakzatainak megalkotása során az ábrázolás tárgyául szolgáló madártollat nem tipizálta, nem alkotott belőle valamilyen, a madártoll legsajátabb elemeiből álló „ideált” vagy általános fogalmat; a kompozícióban sehol sem tér vissza ugyanaz a motivum. Az építész a funkcióhoz társított formákat nem azzal a szabadsággal és egyénítő szándékkal fogalmazta meg, mint az üvegek rajzolatait, a funkció lényegét nem valamilyen ahoz hasonló végtelen sokszínűségen találta meg – s ez véleményem szerint nem szükségszerű és evidens, nem következik egyenesen az épületet meghatározó stati-

kai tényezőkből vagy funkcionális igényekből, sokkal inkább szakmai szemléletmódból kérdezve.

Ugyanakkor ez a két világosan megkülönböztethető formavilág egymásba hatol; kölcsönösen befolyásolják egymás minőségét. A lamellarendszer – azon túl, hogy módosítja a belső terek karakterét azzal, hogy gazdag árnyékrajzot vetít a falakra – térlakkotó szerephez is jut. Az épületet a HungaroControl szomszédos, '80-as évekből származó irodaházával összekötő háromszintes – ám rámpák segítségével egyetlen nagy térbe összefogott – zárt híd magas, keskeny terének egész miliőjét ez az ezernyi színes vonalból álló áttetsző „háló” képezi.

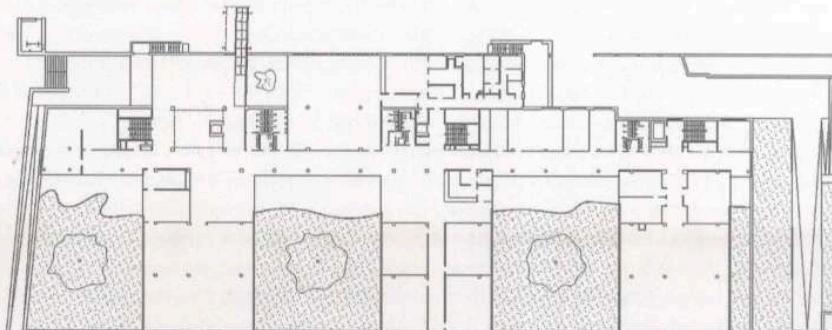
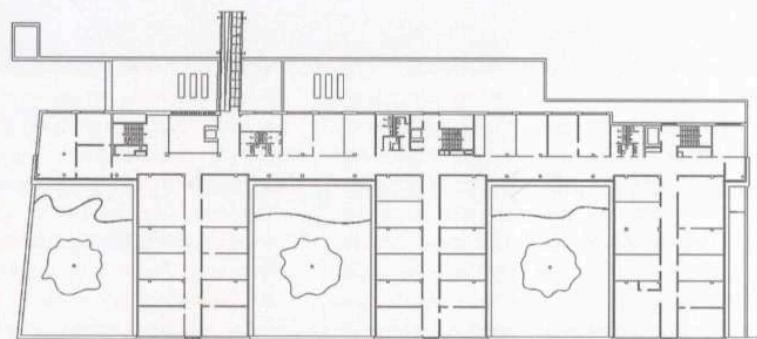

FOTÓ • PICTURE • NAGY TAMÁS

Az üveglamellákéhoz hasonló esztétikai szerepet tölt be az épület egészében a „kontúrfalakat” (vagyis az oldalszárnyak külső végfalait, a közlekedőgerinc hátsó homlokzatát, az udvarokat elzáró falat stb.) borító téglaburkolat is. Ez az elem – helyzetéből adódóan – felületi, „hozzáadott” minőség, nem alkotja az épület szerves összetevőjét, struktúraképző elemét. Ez azonban nem valamiféle következetlenség vagy öncélú formalizmus: az

épülettel éppen olyan viszonyban áll, mint maguk a lamellarendszerek, applikációként jelenik meg ugyan, de folytonosan betolul a ház inherens rendszerébe.

Mintha a két formavilág újra és újra áttunne egymásba, mintha szintetizálóni akarnának, hogy az átmenetek olyan gazdagságát hozzák létre, melyet az üveglamellákon áthaladó, minden változó fény alkot az épület tereiben.

Péter Haba

Fade-in, Fade-out Forms

The Centre of HungaroControl (Hungarian Air Navigation Service) at Ferihegy Airport

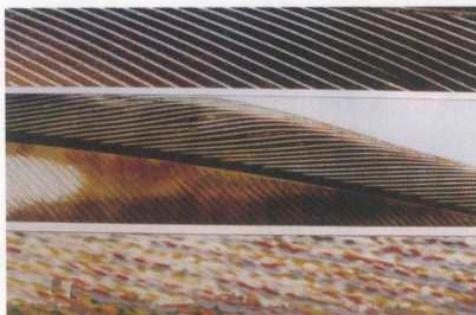
SINCE THE mid-20th century the relationship between architecture and the fine arts has been nothing else but seeking ways and means: both have undergone radical changes and transformation, which resulted in the disappearance of their assimilating points that had existed before – also present in classic modernism –, and the clear unambiguity of their relations got blurred.

With his design for the new headquarters of HungaroControl, Tamás Nagy opened up new vistas of co-existence for the two arts which has no place for hierarchy of whatsoever. This means that the building is not the realization of the reconstruction of the old classic relationship. The „fine art momentum” has preserved its independence, and did not turn into a main agent of the overall correlations of the building, yet it would lose its innate logic without the conveying medium – that is the structure of the screening system as well as the facade which is home to it. The designer achieved this sophisticated, yet firm distinction and differentiation, mutual interdependence – as we shall see – in the first place by applying two methods for shaping and formation, or, respectively, working along two different kinds of formal conceptions.

Synchrony is perfect between the ordering of the functions of the building and the form receiving it: offices in the three lateral wings are strung like beads along the communicating backbone of the building following one another along diagonal axes that run right in the centre. On either sides of the backbone there are ancillary rooms, on the ground-floor there is a foyer joined by an atrium comprising all of the three storeys with four pillars supporting it from underneath. This kind of highly disciplined and reserved disposition is accompanied by the „nudity” of various architectural components – beams, consoles, trusswork – and a slightly

gaudy simplicity of details, such as the nodes and solutions of interior design. The architect's attitude – with an emphasis on the basic characteristics of materials and forms, their innate delicacy via their raw exposure – resembles Scandinavian modernism, especially the early works of Alvar Aalto.

Underlying all this is a method of design analysing functions and life, as we are approaching the usage from its inner „core”, analysing and revealing its innate

FOTÓ • PICTURE • NAGY TAMÁS

rules and mechanism – along these lines it inevitably models and typifies.

Toward the courtyards the building opens up like a cross-section via the large expanses of glass walls. In front of the curtain walls of the communicating corridors there are the lamella systems hanging made up by glass plates mentioned above. As a reference to the activities of the organization specialized in air navigation service there are more or less abstract fragmentary images representing feathers as the symbols of flying on bolted glass surfaces. The texture of scanned feathers have undergone peculiar changes because of the computerized application and refining and the specifics of the technique of painting used here: the impression we have is either an entirely naturalistic, almost three-dimensional one, or the pixels of the digital image come to rule, with the original forms of a feather gradually vanishing in the background, leaving it behind much like a fading memory.

When designing the glass decoration, the overall image of the feather as well as its primary experience or „impression”, its features also observed on the surface have been „elaborated” or adapted by the architect.

He also freely played with the options of abstraction, rendering the structure taken as a base into geometry or picturesque patches. Whereas form was born out of the analysis of function during the design phase of the building, the architect did not

typify the feather – the object of representation – whilst producing forms of the lamella-decor, creating neither a kind of an „ideal” comprising the most characteristic elements of a feather, nor a general concept; none of the motifs tend to reappear in the composition. The architect did not define or phrase the forms associated with function with the same degree of liberty or the aim for identification as he did with the traceries of the glasses, the essence of function is not found by him in a similarly limitless multi-colourfulness – which is, I guess, not inevitable or evident, and does not derive directly from the static factors underlying the building or functional requirements: it is more probably an issue of professional attitude.

Beyond the function of altering the character of the interiors by projecting a rich play of shadows on the walls, the lamella system plays a role in the formation of space as well. Linked with the neighbouring office block of HungaroControl erected in the 1980s by a three-storey closed bridge with a high and narrow space, it has a milieu created by this transparent „net” made up of thousands of colourful lines.

These two systems of forms seem to fade in and fade out interspersing each other as if they were to synthetize to bring about a multitude of transitions which is created by ever-changing light filtering through the glass lamellas in the interiors of the building.